

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ «ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ»
SCIENTIFIC JOURNAL «ECONOMICS and FINANCE»

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Колективна монографія

Том 1

*Монографію включено
до наукометричної бази РИНЦ*

Дніпропетровськ

2014

УДК 351.863:339.9
ББК 65-98
Е45

Рецензенти:

Доктор економічних наук, професор, Заслужений економіст України, академік УАН,
завідувач кафедри фінансів та фінансово-економічної безпеки
Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі, м. Київ
М.В. Мних

Доктор економічних наук, професор кафедри міжнародних фінансів і банківської
справи Дніпропетровського університету ім. А.Нобеля
Г.О. Крамаренко

*Рекомендовано до друку Редакційною радою
наукового журналу «Економіка і фінанси»
(протокол № 4 від 31.03.2014 р.)*

Автори розміщених матеріалів висловлюють власну думку, яка не завжди збігається з позицією редакції. За вміст матеріалів відповідальність несуть автори.

Економічна безпека в умовах глобалізації світової економіки : [колективна
Е45 монографія у 2 т.]. - Дніпропетровськ: «ФОП Дробязко С.І.», 2014. – Т. 1. - 466 с.

ISBN 978-966-97392-7-8

Колективна монографія видається у рамках комплексної теми дослідження «Розробка концепції забезпечення економічної безпеки в умовах глобалізації світової економіки» (номер державної реєстрації 0113U007516).

В колективній монографії розглядається широкий спектр актуальних проблем економічної та соціальної безпеки на всіх рівнях системи: держава – регіон – бізнес – особа, з урахуванням досвіду та специфіки країн СНД. Розглядаються теоретичні та прикладні основи організації економічної безпеки. Проаналізовано найважливіші складові економічної безпеки (сировинно-ресурсну, енергетичну, фінансову, воєнно-економічну, технологічну, продовольчу, зовнішньоекономічну, криміналістичну) та окремі аспекти: (фінансовий, соціальний, демографічний, екологічний, інноваційний).

Особлива увага надається економічному аспекту процесу глобалізації та участі у ньому країн СНД.

Колективна монографія призначена для політиків, науковців, підприємців, викладачів, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться питаннями економічної безпеки.

УДК 351.863:339.9
ББК 65-98

ISBN 978-966-97392-7-8

© Автори статей, 2014

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ	6
ГЛАВА 1.1. ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ НА ЗАСАДАХ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ. Артеменко Л.В.	6
ГЛАВА 1.2. МОДЕЛИРОВАНИЕ УСТОЙЧИВОЙ ИННОВАЦИОННОЙ СОЦИАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОЙ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ МИРОВОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ: ГОЛОГРАММНОЕ ВИДЕНИЕ. Бондарь-Подгурская О.В.	14
ГЛАВА 1.3. ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ БОРГОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ІНТЕГРОВАНОГО РИНКУ. Буряк П.Ю., Бугіль С.Я.	25
ГЛАВА 1.4. РОЛЬ РИЗИК-КОНТРОЛІНГУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ. Винниченко Н.В.	35
ГЛАВА 1.5. РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ У ВИРІШЕННІ ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ПРОБЛЕМИ. Кваша С.М., Власов В.І., Лисак М.А.	42
ГЛАВА 1.6. УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ МАШИНОБУДУВАННЯ З УРАХУВАННЯМ МІЖНАРОДНИХ ФАКТОРІВ. Домашенко М.Д., Омельяненко В.А.	48
ГЛАВА 1.7. РОЛЬ ОБЛІКОВОЇ І ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВИХ У ПОПЕРЕДЖЕННІ ЕКОНОМІЧНИХ КРИЗ ТА ПОСИЛЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ. Замлинський В.А.	55
ГЛАВА 1.8. ОСНОВНІ ДОМІНАНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ. Зінченко О.І.	62
ГЛАВА 1.9. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ. Ігнатова Є.М.	69
ГЛАВА 1.10. МЕХАНІЗМ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ДЕРЖАВІ. Касьянова А.О.	77
ГЛАВА 1.11. ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ. Каюмова В.В.	98
ГЛАВА 1.12. КОНКУРЕНЦІЯ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЗМІНИ ПІДХОДІВ ЩОДО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ. Крушніцька Г.Б.	107
ГЛАВА 1.13. ФОРМУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ТА БЕЗПЕКИ ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ НА ОСНОВІ СВІТОВИХ СТАНДАРТІВ. Куліш І. М.	123
ГЛАВА 1.14. ВИЗНАЧЕННЯ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ. Лебедченко В.В.	130
ГЛАВА 1.15. ПРОГНОЗУВАННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕКСПЕРТНОЇ СИСТЕМИ. Лойко В.В.	138
ГЛАВА 1.16. СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ. Сіренко Н.М., Лункіна Т.І.	146

ГЛАВА 1.17. РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-МЕРЕЖЕВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ДЖЕРЕЛО ЗАГРОЗ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ. Нямецук Г.В.	158
ГЛАВА 1.18. ЕВОЛЮЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БЕЗПЕКОЗНАВСТВА. Пілько А.Д.	166
ГЛАВА 1.19. ІННОВАЦІЙНІ ЧИННИКИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ. Пішенін І.К.	177
ГЛАВА 1.20. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА В ІНВЕСТИЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ. Плішка Т.П.	183
ГЛАВА 1.21. ПОДАТКОВА КОМПОНЕНТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: МОДЕЛЮВАННЯ ТА ОЦІНКА ЗАГРОЗ. Мамонова Г.В., Подік І.І.	190
ГЛАВА 1.22. ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА ТА ДОХОДИ БЮДЖЕТУ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ. Рябушка Л. Б., Кубах Т.Г.	202
ГЛАВА 1.23. ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ. Сіднева Ж.К.	215
ГЛАВА 1.24. ЗМІЦНЕННЯ ДЕМОГРАФІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ВОДОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ. Стадник М.Є., Хомин О.Й.	224
ГЛАВА 1.25. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ БОРГОВОЮ КОМПОНЕНТОЮ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ. Томашик Р. Р.	232
ГЛАВА 1.26. ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ. Паламарчук Н.О.	245
ГЛАВА 1.27. ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ. Чепеленко А.М.	255
ГЛАВА 1.28. ЕКОНОМІЧНА ТА ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКИ, ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ. Чубань В.С.	264
ГЛАВА 1.29. ЕФЕКТИВНЕ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ АСПЕКТ. Шакіна Н.А.	271
ГЛАВА 1.30. РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕНСІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ. Шевчук Н.В.	279
ГЛАВА 1.31. ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ. Шевчук І.Л., Ставерська Т.О.	286
ГЛАВА 1.32. ЧЛЕНСТВО КРАЇН У МІЖУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ЯК ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ. Щербина Т.В., Дмитрієв Є.Є.	298
ГЛАВА 1.33. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ. Есманов О.М.	314
ГЛАВА 1.34. УПРАВЛІННЯ ЧИННИКАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД. Ягельська К.Ю.	330
РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА РЕГІОНІВ.	345
ГЛАВА 2.1. КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПОДХОД К ІССЛЕДОВАНИЮ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ В АСПЕКТЕ СОВРЕМЕННОЙ ИНТЕГРАЦИОННОЙ ПАРАДИГМЫ. Антоненко В.Н., Портнова Г.А., Бурлуцкий Б.В.	344

ГЛАВА 2.2. ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ. Антошкін В.К.	353
ГЛАВА 2.3. РАЗРАБОТКА МЕТОДИКИ ОБОСНОВАНИЯ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ С УЧЕТОМ ЕЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ. Голофастова Н.Н., Иванов В.В.	362
ГЛАВА 2.4. ВПЛИВ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ РЕГІОНУ. Дронь Є.В.	375
ГЛАВА 2.5. ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ. Зосимова Ж.С.	381
ГЛАВА 2.6. ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦІЙНА СФЕРА ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ. Нездоймінов С. Г.	388
ГЛАВА 2.7. РОЗВИТОК ЛОКАЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ ДЕПРЕСИВНОГО ТИПУ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ. Плотницька С.І.	397
ГЛАВА 2.8. КРЕДИТНАЯ КООПЕРАЦИЯ КАК ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕГИОНОВ СТРАНЫ. Пшеничников В.В.	405
ГЛАВА 2.9. УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ КЛАСТЕРНОЇ МОДЕЛІ. Різник Н.М., Химич І. Г.	418
ГЛАВА 2.10. ПРІОРИТЕТНІ ОРІЄНТИРИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ КРИЗОВИХ ПІДПРИЄМСТВ. Рогатенюк Е.В.	425
ГЛАВА 2.11. АНАЛІЗ РОЗВИТКУ САМООРГАНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА МЕЗОРІВНІ. Хандій О.О., Швець Н.В.	438
ГЛАВА 2.12. ІНВЕСТИЦІЙНА БЕЗПЕКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ. Цеханович В.Б.	448
ГЛАВА 2.13. ПРОБЛЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕГИОНОВ РОССИИ. Чулик А.Ю.	456

ГЛАВА 1.18. ЕВОЛЮЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БЕЗПЕКОЗНАВСТВА

Пілько А.Д.

кандидат економічних наук, доцент

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника»

Справедливою і слушною є думка про те, що на даний час, мабуть, немає поняття, яке було б настільки простим і зрозумілим на інтуїтивному рівні, і в той же час, не мало єдиних підходів до трактування своєї сутності як поняття безпеки. Трансформаційні процеси, і, зокрема, швидкість трансформацій, котрі торкаються практично всіх без винятку сфер життя суспільства, спричинили докорінну зміну уявлень про безпеку і одночасно стали поштовхом до фундаментального переосмислення місця безпеки в ієрархії потреб людини та соціуму. Особливої актуальності теоретичні дослідження питань безпеки та сталого розвитку, а також розробка прикладних інструментів їх забезпечення набувають в умовах перехідної економіки, для якої характерні революційні за сутністю, глибиною та масштабністю трансформації соціально-економічної системи й суспільного ладу в історично короткий відрізок часу.

Аналізуючи сучасні процеси, що відбуваються у світі, можна дійти висновку про стагнацію колишніх моделей розуміння такої філософської категорії, як «безпека». Як справедливо зазначає В.Ліпкан [6], дана категорія є фундаментальною при розробці системи національної безпеки, тому зміна парадигмальних настанов щодо її розуміння певним чином має кореспондувати зміні уявлень про мету, завдання, принципи побудови та методи забезпечення національної безпеки. Тривалість дискусій з цього питання відбиває певну складність не лише у розумінні такої категорії як «національна безпека», а й взагалі багатоальтернативність існування її самої. Через це, намагання розглядати поняття безпеки сталого розвитку через призму аналізу окремих її структурних складових з наступною екстраполяцією на усю систему забезпечення національної безпеки, вважається актуальним і перспективним напрямом дослідження. Як зазначають в своїй монографії автори [11, с.8], умовою модернізації країни є забезпечення комплексної безпеки її розвитку. Тобто акцент робиться вже не на ідеях забезпечення економічної, соціальної, екологічної безпеки чи виходу на траєкторію сталого розвитку, а на безпеці розвитку, в рамках якої передбачається відтворення нової за якістю системи національної безпеки, спроможної до ефективного реагування на нові внутрішні і зовнішні виклики. Треба відмітити, що така система повинна володіти якісно новими системними властивостями і реалізовувати цілі, які є співставимими з дотриманням балансу інтересів в суспільстві з урахуванням надшвидких темпів науково-технічного прогресу та процесів глобалізації. Іншими словами, держава має швидко знаходити відповіді на екологічні і техногенні ризики, загрози фінансовій, економічній, соціальній безпеці, разом з іншими країнами брати активну участь у створенні безпечного міжнародного середовища в регіональному та глобальному вимірах. Тобто для переходу на якісно новий

щабель розвитку суспільству та його інститутам необхідно в процесі своєї еволюції якісно по новому підійти до вирішення дилеми модернізації та збереження існуючих системних характеристик і властивостей та адаптації до тенденцій розвитку зовнішнього середовища.

Метою дослідження, окремі результати якого наведено в даній роботі, є ретроспективний огляд та аналіз існуючих напрямів наукових пошуків та підходів до трактування поняття безпеки, становлення безпекознавства як самостійного міждисциплінарного напрямку досліджень в умовах системних суспільно-економічних трансформацій, а також окреслення перспективних напрямів наукових пошуків та моделювання даної проблематики з урахуванням існуючих реалій.

Теоретичною та методологічною основами дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі сталого розвитку, економічної, соціальної, екологічної безпеки, безпеки розвитку господарських систем, синергетики, системного аналізу, економіко-математичного моделювання, управління регіональним розвитком.

Як зазначає академік Н.П. Федоренко, «потрібен аналіз ефективності використання прикордонних зон дисциплін, де відбувається найбільш інтенсивне взаємопроникнення категорій і понять, трансформація способу мислення, методів дослідження в результаті виникнення суміжних і взаємопов'язаних міждисциплінарних наук» [12, с.165].

Для цілей перспективних міждисциплінарних досліджень представляють особливий інтерес три поняття: проблема, конфліктна ситуація і соціальне замовлення. Перші два поняття важливі для формування методичної основи з визначення раціональних напрямів проведення дослідницької роботи, а третє – для розробки заходів з їх реалізації. Під проблемною ситуацією, як зазначає Балабанов П.І., треба розуміти протиріччя між тенденцією, що виникла з об'єктивних причин в розвитку та функціонуванні деякого явища і об'єктивними умовами, які перешкоджають її розвитку. В суспільстві – це протиріччя між об'єктивною необхідністю і свідомою діяльністю людей. Коли проблемна ситуація включається суб'єктом в сферу свідомості, вона перетворюється в конфліктну ситуацію. Суть переходу проблемної ситуації в конфліктну полягає в виникненні специфічного відношення суб'єкта до об'єктивно існуючої проблемної ситуації, при якому проблема вже виступає як внутрішня потреба суб'єкта, тобто проблемна ситуація переходить в конфліктну лише за умови усвідомлення дослідником її суспільної або індивідуальної значимості [1, с.51].

На основі зростаючої кількості публікацій, присвячених різним аспектам управління системою національної безпеки та її складовими, можна спостерігати актуалізацію нових перспективних напрямів безпекознавчих досліджень, в рамках яких прослідковуються еволюція та тенденції розвитку безпекознавчих парадигм, пропонуються науково-методичні підходи до розробки стратегій забезпечення національної безпеки та її складових, окреслюються концептуальні та математичні моделі процесів управління економічною, соціальною, екологічною безпекою тощо. Як справедливо зазначається в [6], можна стверджувати про своєрідний безпекоренесанс -

закономірний процес відродження інтересу до безпеки, обумовлений низкою об'єктивних і суб'єктивних, загальноцивілізаційних та специфічних чинників, які визначають швидкість, спрямованість, глибину та характер процесів у сфері безпеки.

Вивчення численних наукових публікацій, присвяченим окремим питанням забезпечення національної безпеки, дає підстави робити висновок про те, що на даний час, особливо на пострадянському просторі, спостерігається тенденція до абсолютизації безпеки як центрального та базового критерію функціонування усього живого. Тому можна констатувати про вплив даних процесів на світогляд людини і формування нового філософського напрямку — безпекоцентризму. Під останнім розуміється форма світогляду, яка ставить на центральне місце забезпечення безпеки об'єкта, через яке опосередковуються усі інші види і форми діяльності, а у більш абстрактному плані - функціонування усієї системи. Безпека виступає мірилом при вирішенні будь-яких питань. Автори з цього приводу навіть сформулювали наступну максиму — безпека понад усе, але не будь-якими засобами [6].

Проведений аналіз літературних джерел показав, що поняття безпеки зустрічається ще в 28 главі книги Єзекіїля Старого Заповіту Біблії: «І осядуть вони (народи) на ній (землі) безпечно, і будуватимуть доми та садитимуть виноградники, і будуть сидіти безпечно ... і пізнають вони, що я – Господь, їхній Бог!» В перекладі з грецької термін «безпека» означає «володіти ситуацією» [3, с.7]. Термін «безпека» почав вживатися починаючи з 1190 року і характеризував спокійний стан духу людини, котра вважала себе захищеною від будь-яких небезпек. Однак в такому значенні він не закріпився в лексиці народів Західної Європи і тому рідко використовувався аж до XIX ст. У слов'янському суспільстві, на думку С.М. Шкарлет [13, с.7], поняття «безпека» з'явилося у середині XV ст. як реакція на загарбницькі посягання Золотої Орди, і у XVII ст. його вже відносять до державних і загальнонаціональних. В країнах Західної Європи в XVII – XVIII ст. поширеною була позиція, згідно з якою центральною функцією держави визначалось забезпечення загального добробуту і безпеки. В цей період термін «безпека» трактується як перебування в стані відсутності реальної загрози як фізичної, так і моральної, а також як гарантія матеріальних, економічних і політичних умов існування людських спільнот. В царській Росії з прийняттям «Положення про заходи щодо охорони державного порядку і громадського спокою» (1881) було введено в обіг термін «громадська безпека», але це було надто обмежене трактування безпеки, поява якого була викликана посиленням настроїв невдоволення існуючим на той час ладом.

Одним з перших, хто найбільш детально, з системних позицій досліджував питання безпеки існування держави, розвитку суспільства й окремого індивіда крізь призму їх взаємодії, був Томас Гоббс. Він стверджував, що страх перед загрозами власній безпеці змушує людину жити в суспільстві й шукати в ньому засоби колективного захисту від цих загроз. Тому пошук безпеки і в першу чергу безпечних умов розвитку і життєдіяльності обумовлює прогрес цивілізації. В своїх дослідженнях Т.Гоббс дійшов загального висновку,

що «людина – це істота, цивілізована страхом смерті» [10, с.12]. Іншими словами, саме стан небезпеки та загроз середовища, як природнього, так і соціального, є найкращим стимулом для представників роду людського прогресувати в пошуках кращих умов середовища життєдіяльності і не зупинятися на досягнутому рівні розвитку.

Разом з тим, стану безпеки досягнути неможливо в реальних умовах. Тобто намагання досягнути стану безпеки, в ідеальному випадку, це рух по кривій в напрямку асимптоти, котру, як відомо, графік функції не перетне ніколи. Подібної точки зору дотримуються дослідники [9, с.12], стверджуючи, що безпеку не можна розглядати як стан, коли відсутня небезпека. Більше того, історичний досвід не знає прикладів, коли б такого стану вдалося досягти бодай окремішній людині, не кажучи вже про різні форми суспільних утворень чи окрему державу.

В 1904 році для обґрунтування американської інтервенції в зону Панамського каналу національними інтересами США Т. Рузвельт вжив термін «національна безпека». Відразу треба зазначити, що термін «національна безпека» в країнах Заходу є одним з узагальнюючих формулювань поняття безпеки і визначає стан, при якому надійно захищеними є життєво важливі політичні, економічні, соціальні, екологічні, духовні, військові та інші інтереси країни (нації). В процесі пошуку нових рішень, здатних вивести американську економіку з глибокої економічної кризи 1929-1933 років президентом Ф. Рузвельтом вперше було застосоване поняття «економічна безпека» і створено Комітет з економічної безпеки, метою якого була нормалізація і стабілізація економічного та соціального становища в США.

В 1934 році законодавчо було закріплено поняття “державна безпека” в СРСР. В сферу державної безпеки було включено ситуації, які можуть виникати в духовному житті суспільства, а також окремі питання, пов’язані з реалізацією права громадян на створення організацій і об’єднань, реалізацією своїх політичних прав. Американський політолог А.Уолферс, який свого часу першим запропонував наукове визначення безпеки, вважав, що «... безпека в об’єктивному плані передбачає відсутність загроз набутих цінностям, у суб’єктивному – відсутність страху стосовно того, що цим цінностям буде заподіяна шкода». Інакше кажучи, безпека є цінністю, поряд з іншими цінностями національної держави. Саме таке розуміння поняття «безпеки» сьогодні вважається класичним серед наукових шкіл Заходу [10, с.19].

Нового акценту питання безпеки, зокрема економічної, набули в 1973-1979 роках, коли світ охопили енергетичні кризи, пов’язані з ультиматумом, який висунули країни-експортери енергоносіїв розвиненим західним країнам. Світова енергетична криза спонукала правлячі еліти західних країн до активного пошуку шляхів вирішення питань забезпечення економічної безпеки з метою створення механізмів подолання наслідків ультиматуму.

Початок серйозної наукової розробки різних аспектів національної безпеки України припадає на останнє десятиріччя минулого століття і обумовлений негативними наслідками трансформаційних процесів. Значний внесок в розробку різних аспектів національної безпеки України внесли

вітчизняні дослідники, зокрема: В.Г. Андрійчук, І.К. Бистряков, О.Г. Білорус, І.Ф. Бінько, З.С. Варналій, В.І. Геєць, В.Ф. Горбулін, Б.В. Гунський, Я.А. Жаліло, В.А. Забродський, Т.С. Клебанова, Ю.Г. Лисенко, В.А. Ліпкан, А.І. Мокій, В.І. Мунтіян, Г.А. Пастернак-Таранушенко, Г.Г. Шестопалов, В.Т. Шлемко, Т.І. Пішеніна, В.С. Пономаренко, А.В. Степаненко, М.А.Хвесик. Серед здобутків російських науковців варто акцентувати увагу на праці Л.І. Абалкіна, Є.А. Олейнікова, В.К. Сенчагова, В.Л. Тамбовцева, А.І. Татаркіна, А.А. Кукліна та ін.

В переважній більшості випадків, поняття «безпека» в працях вітчизняних та російських дослідників розглядається в широкому науковому сенсі. Під даним поняттям розуміють захищеність природно-фізіологічних, соціально-економічних, ідеально-духовних і ситуативних потреб в ресурсах, технологіях, інформації й моральних ідеалах, необхідних для життєдіяльності і розвитку населення.

Безпека як економічна категорія передбачає підтримку економіки на такому рівні розвитку, який здатний забезпечувати нормальну життєдіяльність населення, зокрема його зайнятість, можливості подальшого економічного зростання, а також відтворення систем, котрі необхідні для успішного розвитку і створення умов для життя населення. Як інтегральна характеристика якості життя і розвитку в окремих територіальних системах і державах, безпека передбачає недопущення і нівелювання впливу небажаних, а також підтримку бажаних сприятливих обставин, наслідків і ситуацій, серед яких можна виокремити:

- недопущення деградації та скорочення населення території;
- забезпечення суверенітету, незалежності і територіальної цілісності країни;
- відповідальність за розвиток інститутів суспільства і дотримання балансу інтересів в суспільстві;
- захищеність населення і матеріальних цінностей від стихійних лих і техногенних катастроф;
- активність протидії безвідповідальності і непрофесіоналізму, котрі ведуть до сповільнення розвитку суспільства;
- збереження і розвиток культурно-історичної спадщини, протидія загостренню конфліктів в соціальній сфері.

В Конституції України питанням безпеки, в т. ч. і економічної її складової, присвячена стаття 17, в якій зокрема говориться, що «захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу» [4].

Наслідком численних наукових досліджень, і водночас показником значимості управління економічними і соціальними процесами в контексті забезпечення економічної та соціальної безпеки та її складових, стало прийняття та затвердження Закону України «Про основи національної безпеки України» та Методики розрахунку рівня економічної безпеки України [8]. Дана методика розроблена з метою визначення рівня економічної безпеки

України як головної складової національної безпеки держави і визначає перелік основних індикаторів стану економічної безпеки України, їхні оптимальні, порогові та граничні значення, а також методи розрахунку інтегрального індексу економічної безпеки [8].

На даний час кількісні та якісні показники безпеки оцінюються за допомогою низки індикаторів, основними з яких є Глобальний індекс миру (Global Peace Index), Індекс неуспішності країн (Failed States Index), Індекс сприйняття корупції (Corruption Perception Index). Глобальний індекс миру розраховується фондом «Погляд людства» (Vision of Humanity) на основі 23 показників, що формуються на основі даних Міжнародного інституту дослідження миру в Осло (International Peace Research Institute) та Дослідницького підрозділу часопису «Економіст» (Economist Intelligence Unite). Індекс неуспішності країн розраховується фондом миру (The Fund for Peace) разом з Інститутом зовнішньої політики (Foreign Policy Institute). Він враховує 12 політичних, соціальних та економічних показників, що віддзеркалюють рівень внутрішньої та зовнішньої конфліктогенності країн, і надає змогу оцінити рівень колапсу країни. Індекс сприйняття корупції є спеціалізованим, однак він стосується ефективності реалізації важливих функцій держави. Даний індекс розраховується Transparency International на основі аналізу інформації 13 світових інституцій [2, с.9]. Зазначені індикатори мають комплексний характер і враховують різні чинники, включаючи ефективність державних інститутів, суспільно-політичну та соціально-економічну стабільність, наявність зовнішніх та внутрішніх конфліктів. Треба відмітити, що існуючі методики оцінки рівня безпеки розроблялися, як правило, для оцінки рівня економічної, соціальної, екологічної безпеки, а також рівня сталого розвитку окремих країн та регіонів. Разом з тим, треба відмітити, методики оцінки рівня безпеки сталого розвитку в умовах системних трансформацій є практично відсутніми для адміністративно-територіальних систем рівня районів та міст обласного підпорядкування.

Для осмислення основних тенденцій та акцентів в зміні пріоритетів безпекознавчих досліджень, необхідно проаналізувати саму парадигму безпекознавства. Одне з найвдаліших трактувань даного поняття запропоновано Т.Куном: під парадигмами він розуміє визнані наукові досягнення, котрі напротязі деякого часу забезпечують модель постановки проблем та їх вирішення в науковому співтоваристві. В контексті безпекознавства, під парадигмою будемо розуміти сукупність теоретичних і методологічних передумов, які визначають конкретний напрям наукового дослідження, який втілюється на визначеному етапі історичного розвитку. Парадигма є підставою вибору наукових задач, а також моделлю і зразком для вирішення дослідницьких завдань.

Певна модель соціальної системи породжує відповідні уявлення про безпеку, які у міру досягнення суспільного визнання отримують парадигмальну форму існування. Враховуючи, що будь-яка діяльність, у тому числі й у сфері безпеки, здійснюється людьми та ґрунтується на певних уявленнях, то зміст тієї або іншої системи забезпечення безпеки слід розуміти в контексті пануючої моделі стереотипної поведінки або парадигми безпеки, тобто сталого зразка

розуміння і вирішення теоретичних і практичних питань забезпечення безпеки. [9, с.125].

Зокрема, парадигма безпеки у повоєнні роки (1945-1954 рр.) звужувалася лише безпекою військовою, в епоху біполярного світу (1954-1991 рр.) носила оборонний характер, в епоху постбіполярного світу (1991-11 вересня 2001 року) характеризується розширенням розуміння феномена безпеки, куди окрім військової, включено інформаційну, екологічну, економічну, соціальну тощо. [5, с.11].

В праці [5, с.20] автори виокремлюють наступні основні напрями трансформації парадигми безпеки:

- 1) гуманізація, спрямування на інтереси людини безпекознавчих студій. Фактично відбулось розширення трактування поняття безпеки від суто військового-стратегічного контексту до акценту на невійськових джерелах нестабільності в економічній, соціальній, гуманітарній та екологічних сферах;
- 2) наголошення на нерозривності зв'язку між безпекою держави та добробутом її громадян;
- 3) посиленні акценту на міжнародному співробітництві, на відміну від більш традиційного домінування аспектів суперництва та протистояння. Світовою спільнотою вже визнано, що основні фактори, які загрожують міжнародній, державній та особистій безпеці, за своїм походженням є транснаціональними і не можуть бути ефективно ліквідовані за допомогою односторонніх або локальних дій.

На сучасному етапі розвитку поліполярного світу і надшвидкого розвитку інформаційних технологій і засобів комунікації, парадигма безпеки набуває системного характеру, тому що безпека стає найголовнішою не лише потребою, а й цінністю людини та навколишнього середовища, або іншими словами – умовою подальшого існування антропо-соціо-культурного середовища.

Як справедливо зазначає В.А. Ліпкан [5, с.12], сучасна безпекознавча парадигма, з одного боку, - це стиль наукового мислення та підходу до безпеки з позиції державницьких реалій, концепцій, стратегій, доктрин, програм і технологій. З іншого – це підхід до безпекотворення з позиції реалізації у них ідеї безпеки, починаючи від конкретного громадянина і закінчуючи глобальними корпораціями.

На даний час безпекознавство представляє собою сучасний міждисциплінарний напрям фундаментальної науки і вивчає рівень забезпеченості інтересів нації від небезпек природного, техногенного і антропогенного характеру, а також через дослідження самоорганізації систем дестабілізації. Сутність головної ідеї концепції полягає у тому, що пропонується поряд з принципами дослідження організаційних структур (застосування методу екстраполяції, виявлення дисфункції системи національної безпеки на основі виявлення загроз, небезпек системі) застосовувати принципи дослідження самоорганізаційних структур: дослідження системи національної безпеки як складної, відкритої нелінійної динамічної системи, дослідження допустимих механізмів самоорганізації,

прогнозування фундаментальних параметрів еволюції системи. При цьому концепція побудови системи національної безпеки розглядається як важлива складова концепції забезпечення безпеки нації [6].

Реалії висувають нові вимоги до постановки та науково-методичного вирішення задачі управління масштабними системами, в т.ч. і регіональними. Ідеї, закладені в концепціях економічної, соціальної, екологічної безпеки потенційно не здатні дати відповіді на нові актуальні питання управління розвитком соціально-економічних систем різного рівня складності та ієрархії, в тому числі і територіальних.

Однією з концепцій, в рамках якої вчені роблять спробу сформулювати ієрархію цілей розвитку і проводити аналіз ефективності управління, є концепція сталого розвитку. Дана концепція стала своєрідною домінантою, що визначає шляхи трансформації суспільства в ХХІ столітті. Дана концепція передбачає узгодженість трансформацій в різних вимірах функціонування суспільства – економічному, соціальному, екологічному. Основним постулатом сталого розвитку є забезпечення соціального прогресу, спрямованого на забезпечення певного рівня якості та безпеки життя людей за умови збереження навколишнього середовища, ресурсів та енергії. Мірою успіху в глобальному світі є досягнення найкращих соціальних стандартів життя, здійснення послідовної політики, спрямованої на гармонізацію основних факторів, які впливають на соціальний розвиток. Зниження соціальної нерівності в суспільстві, видатків на оборону та відповідне збільшення обсягів видатків на охорону здоров'я, освіту, збільшення середньої тривалості життя населення, підвищення політичної стабільності з одночасним розширенням громадянських свобод, зниження показників рівня корупції – саме ці ключові показники характеризують успішність суспільства в наш час.

Для України проблеми сталого розвитку не є новими. Учені помічають, що в цьому питанні щось ключове постійно залишається поза увагою, і тому не доводиться розраховувати на позитивний результат. Концептуальну модель сталого розвитку науковці Інституту економіки природокористування та сталого розвитку рекомендують розглядати як рівноважну систему з дискретно-цілісними властивостями, що функціонує в коливальному режимі. Враховуючи дискусійний та неоднозначний характер такого формулювання, тут же зазначають, що суперечливість цього положення знімається, якщо врахувати, що типів стійкого стану існує принаймні три, відповідно до основних структурних елементів соціо-еколого-економічної системи. Перший тип орієнтований на підтримання стійкості соціальної підсистеми. У цьому випадку екологічна та економічна підсистеми блокуються для підтримання умов пріоритетного розвитку соціальної підсистеми. За такої комбінації соціальна підсистема, будучи провідною, накладає певні обмеження на функціонування суміжних підсистем. Другий тип орієнтований на забезпечення стійкості екологічної складової і характеризується тим, що для підтримання умов пріоритетного розвитку екологічної підсистеми поєднується з економічною і соціальною підсистемами. Останні зазнають впливу обмежень з боку екологічної підсистеми. Третій тип взаємодії підсистем характеризує

економічну стійкість. В цьому випадку поєднуються соціальна та екологічна підсистеми, тобто їхня орієнтація спрямована на підвищення пріоритетності розвитку економічної підсистеми, яка, у свою чергу, обмежує розвиток соціальної та екологічної підсистем. При цьому цілісність функціонування концептуальної моделі сталого розвитку досягається шляхом об'єднання територіальних і галузевих напрямів діяльності [11, с. 133].

Для України зараз важливо знайти свою специфічну, адекватну сучасним умовам форму сталого просторового розвитку. Необхідність такого пошуку обумовлена низкою причин, зокрема загальними системними трансформаціями, що спостерігаються в державі. По-суті, ми є свідками нового, невідомого простору життєдіяльності українського народу [11, с. 103]. Соціальний, економічний і екологічний простори нерозривно пов'язані.

Відносно новим і до певної міри масштабним і універсальним є поняття «безпеки розвитку». Треба зауважити, що в існуючих на даний час розробках, як правило, увага акцентується на окремих структурних складових безпеки розвитку керованих і самоорганізованих систем, або ж на сталому розвитку систем різного рівня складності та ієрархії. Як бачимо, безпекознавча парадигма зазнає постійних трансформацій, усвідомлення і прогнозування можливих напрямів змін в якій є передумовою адекватної майбутньому стану справ постановки задачі управління безпекою розвитку соціальних та економічних систем вже сьогодні.

Враховуючи нечисленні цілісні концепції безпеки розвитку, дану категорію пропонується розглядати виходячи з наступних точок зору:

1) як поняття дещо іншого змісту аніж поняття сталого розвитку, а саме, як таке, що вказує на межі, в рамках яких можуть варіювати значення як окремих інтегральних показників розвитку модельованих систем, так і параметри взаємокомпенсації впливу чинників безпеки, задля отримання динаміки збалансованого досягнення цілей розвитку територіальної системи;

2) як поняття, яке акцентує увагу на пріоритетності цілей соціального розвитку в широкому розумінні даного слова перед іншими локальними цілями розвитку суспільства – економічними, військовими, екологічними, цілями науково-технічного прогресу тощо.

Мовою математики, вирішення задачі управління регіональним розвитком в контексті нової парадигми – це розв'язок задачі багатовекторної оптимізації при заданих обмеженнях. Звичайно, звести багатогранний комплекс задач управління такою динамічною просторовою структурою, якою є регіон, з нерідко розмитими контурами і пріоритетами розвитку до детермінованої, чи навіть стохастичної або динамічної оптимізаційної моделі є досить амбітним починанням. Цілком природно, що в процесі формалізації такої задачі не уникнути ідеалізації та абстрагування від численних, нерідко досить значимих чинників розвитку. Але одну річ слід врахувати в процесі вибору з множини існуючих методів розв'язку подібних задач – локальна ціль забезпечення параметрів соціальної безпеки, необхідних як для реалізації інших локальних цілей, так і результат досягнення інших локальних цілей повинні стати пріоритетним завданням. На інші локальні цілі можуть бути накладені

обмеження щодо граничних значень відповідних інтегральних критеріїв, або ж може бути встановлене граничне значення поступки в досягненні відповідної локальної цілі. Саме такий концептуальний варіант постановки задачі управління регіональним розвитком і сформує найближчим часом парадигму безпекознавства для систем відповідного класу.

Неоднозначність у розумінні сутності безпеки зумовлює два основні підходи до формування системи забезпечення безпеки. Так, якщо під безпекою розуміється «стан захищеності» чого-небудь, то забезпечення безпеки будується навколо загроз, від яких необхідно захищатися. Якщо ж безпека ототожнюється з відсутністю загроз або небезпек, то забезпечення безпеки набуває характер нейтралізації (усунення) джерел (носіїв) небезпек [5, с.125].

Відповідно до цього, показниками безпеки розвитку регіону будуть показники, які характеризують рівень захищеності соціальних в широкому розумінні слова інтересів територіальних громад регіону, або ж обсяги ресурсів, необхідних для ефективної нейтралізації або усунення впливу джерел (носіїв) небезпек. В цьому контексті можна окреслити мету та конкретні завдання перспективних напрямів прикладних досліджень питань управління та регулювання розвитку процесів на регіональному рівні в контексті забезпечення цілей безпеки сталого розвитку. Серед основних об'єктів перспективного напрямку досліджень можна виокремити:

- встановлення фундаментальних закономірностей переходу територіальних систем регіону від динамічної рівноваги до хаосу в розрізі соціальної, економічної та екологічної складових безпеки розвитку;
- якісний і кількісний опис складних нелінійних механізмів взаємодії між елементами вказаних систем, об'єктів і структур на різних стадіях виникнення та розвитку загроз та небезпек і їх наслідків у часовому та просторовому вимірі;
- розробка наукових основ діагностування, моніторингу, раннього попередження та нівелювання впливу загроз на систему показників безпеки розвитку систем різного рівня складності та ієрархії.

Метою таких досліджень є розробка теоретичних основ і науково-методичних засад підвищення ефективності управління регіональним розвитком в умовах нестабільного середовища на базі економіко-математичного моделювання процесів управління складовими безпеки розвитку регіону. Для досягнення сформульованої мети необхідним є вирішення наступних задач:

- розгляд сутності та еволюції понять «економічна безпека», «соціальна безпека», «екологічна безпека», «стійкий розвиток», «безпека розвитку», розробка власного визначення поняття «безпека розвитку територіальної системи»;
- проведення деталізації структури системи управління процесами в територіальних системах регіону в контексті постановки та експериментального вирішення задачі оптимізації їх розвитку;
- проведення аналізу взаємозв'язків між базовими компонентами структури безпеки розвитку територіальної системи;

- проведення аналізу особливостей розвитку територіальних систем регіону, зокрема процесів в виробничій, фінансовій, екологічній і соціальній сферах;

- ідентифікація та структуризація системи чинників, котрі визначають рівень забезпечення безпеки розвитку територіальних систем регіону та її ключових підсистем;

- проведення аналізу існуючих підходів до моделювання процесів визначення рівня економічної, соціальної та екологічної безпеки, рівня стійкого розвитку і розробка власного підходу до вирішення задачі розрахунку порогових критичних значень інтегральних показників безпеки розвитку територіальних систем регіону;

- виявлення, аналіз та прогнозування можливих тенденцій зміни порогового і фактичного рівнів безпеки розвитку територіальних систем регіону;

- дослідження залежності основних демографічних показників від значення узагальнюючого показника рівня безпеки розвитку регіону;

- розробка формалізованого підходу до вирішення задачі аналізу інвестиційних пріоритетів в контексті мінімізації рівня соціального напруження в територіальних системах регіону;

- формулювання власного методичного підходу до поставки і формалізованого вирішення задачі оптимізації процесів управління регіональним розвитком з метою забезпечення параметрів безпеки розвитку територіальних систем регіону;

- розробка дієвих механізмів формування нормативних програм і практичних заходів з координації управління процесами в системах різних рівнів ієрархії з метою наближення траєкторій розвитку територіальних систем регіону до безпечного та оптимального рівнів з урахуванням передісторії;

- розробка концептуальної моделі системи моніторингу рівня та стану забезпечення економічної, соціальної та екологічної безпеки, стійкого розвитку та безпеки розвитку територіальних систем регіону.

- розробка комплексу моделей прогнозування рівня забезпечення та резервів запасу безпеки розвитку територіальних систем регіону.

Проведений аналіз еволюції підходів до трактування поняття безпеки та його структури, а також постановки задачі управління розвитком в контексті існуючих безпекознавчих парадигм дозволив відслідковувати наступну тенденцію: акценти в регіональних та міждисциплінарних дослідженнях поступово змінюються на користь застосування системного та синергетичного підходів до поняття безпеки. Дослідники-науковці, як і практики, все більше схиляються до думки, що на часі є актуалізація нової парадигми в регіоналістиці і практиці управління процесами в територіальних системах. Такою парадигмою є безпека розвитку.

Література:

1. Балабанов П.И. Методологические проблемы проективной деятельности. // П.Н. Балабанов - Новосибирск, Наука. – 1990. – 200с., с.51

2. Інноваційно-інвестиційна і технологічна безпека трансформації регіональних економічних систем/ За науковою редакцією академіка НААН України, професора М.А.Хвесика – К., Наукова думка – 2013, 486 с.
3. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія. / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
4. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.
5. Ліпкан В.А. Безпекознавство: Навчальний посібник. / В.А. Ліпкан. – К.: Вид-во Європейського університету, 2003. – 208 с.
6. Ліпкан В.А. Національна безпека України: [Електронний ресурс] / В.А. Ліпкан.– Режим доступу: http://pidruchniki.ws/10561127/politologiya/mizhdistsiplinarniy_pidhid_formuvannya_natsiobezpekoznavstva
7. Пілько А.Д. Моделювання процесів управління економічною безпекою регіону: дис. На здобуття наук. ступеня кандидата екон. наук: 08.03.02 / Пілько Андрій Дмитрович. - К., 2004. - 174 с.
8. Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України. Наказ Міністерства економіки України від 02 березня 2007 року. № 60. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1022.4251.0>
9. Садеков А.А. Теоретико-методологічні засади феномену безпеки / А.А. Садеков, Т.Б. Хлевицька / Вісник економічної науки України, 2010, №2.– с. 125-128.
10. Ситник Г.П. Державне управління національною безпекою України: [монографія] / Г.П.Ситник; Національна академія державного управління при Президенті України. – К.: Видавництво НАДУ, 2004. – 407с.
11. Сталий розвиток: світоглядна ідеологія майбутнього: [монографія] / [Хвесик М.А., Бистряков І.К., Левковська Л.В., Пилипів В.В.]; за ред. акад. НААН України М.А. Хвесика. – К.: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАНУ», 2012. – 465с.
12. Федоренко Н.П. Проблемы интеграции науки / Н.П. Федоренко // Методологические проблемы взаимодействия общественных, естественных и технических наук. – М.: Наука, 1981. – с. 165.
13. Шкарлет С.М. Еволюція категорії «безпека» в науковому та економічному середовищі / С.М. Шкарлет // Формування ринкових відносин. – 2007. №6. – с. 7-12.
14. Экономическая безопасность хозяйственных систем: [учебник] / [Грязнов Э.А., Колосов А.В., Кушлин В.И., Потрубач Н.Н., Фоломьев А.Н., Бадурин А.В.]; за ред. А.В. Колосова. – М.:Издательство РАГС, 2001.–446с.

ГЛАВА 1.19. ІННОВАЦІЙНІ ЧИННИКИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Пішенін І.К.

кандидат економічних наук, доцент
Міжнародний університет «Україна»

Великі зміни у сфері економічних відносин зумовлені переходом до ринкових відносин в Україні. Сучасний стан української економіки характеризується високим рівнем нестабільності та глибокими і масштабними перетвореннями, які відбулися за останні 10 років.

Загрози економічній безпеці країни зумовлюють необхідність створення системи державного регулювання й контролю за нею. Ці питання особливо